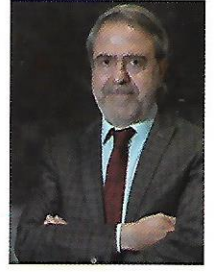

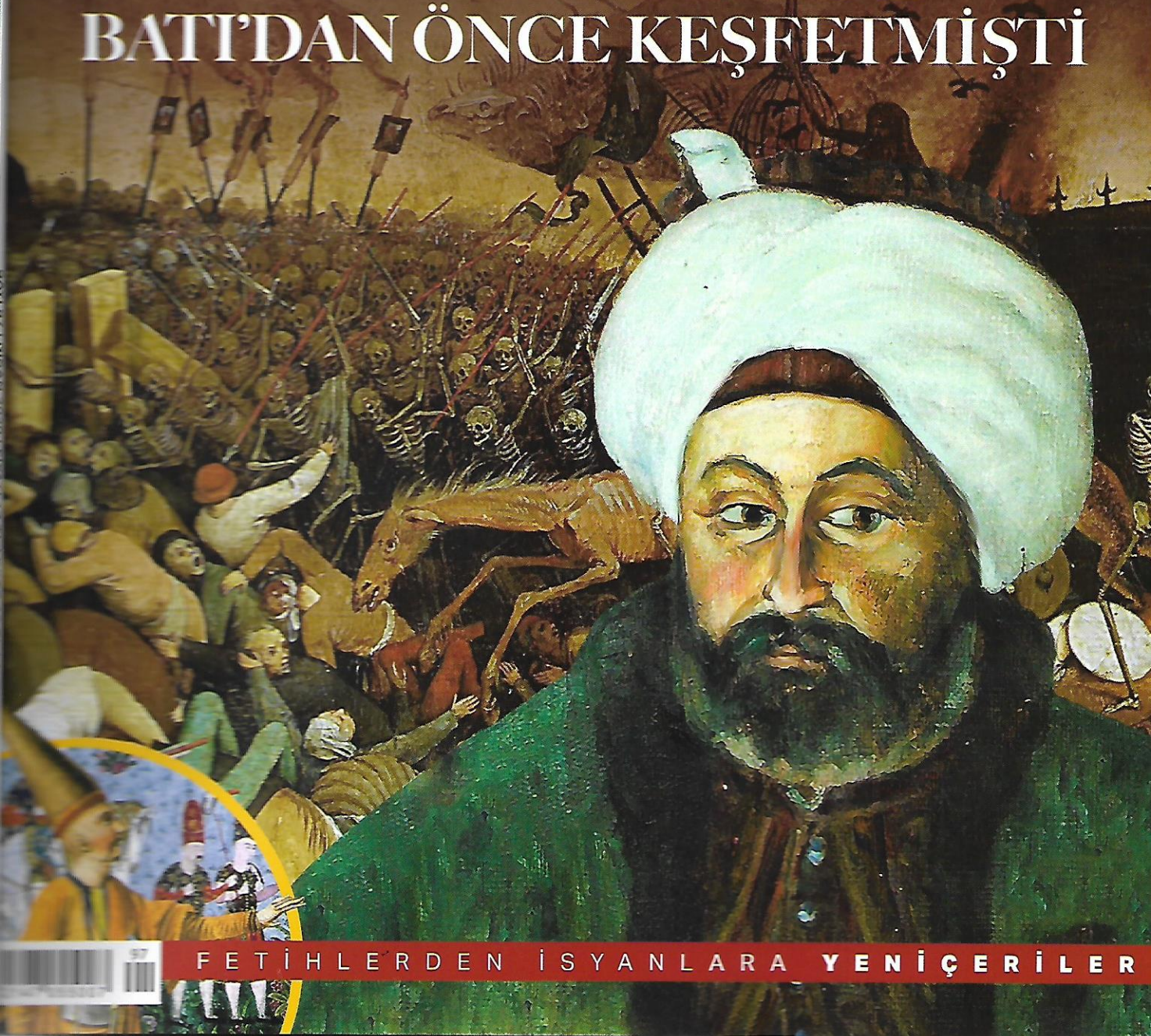
Tarih'in 1. DT

Yazı Hayatının
41. Yılında Mustafa
Armağan'la
Konuştuk

TÜM BİLDİKLERİNİZ TARİH OLACAK SAYI 97 | NİSAN 2020 | FİYATI 17 TL | KKTC 19 TL | AVRUPA 17 €

OSMANLI HEKİMİ KOLERAYI BATI'DAN ÖNCE KEŞFETMİŞTİ

FETİHLERDEN İSYANLARA YENİÇERİLER

İçindekiler

1

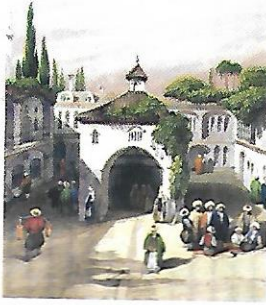
BİZDEN SİZE

4

**NİSAN'IN
DÜNYASI**

6

BUNU GÖRDÜK

8

MİRAS METİN

10

**Metin Taha Yılmaz
EŞYANIN KALBI**

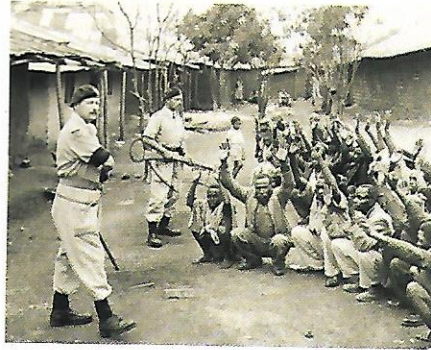
12

Atilla Yayla
**KEMALİSTLERİN
YAPAMADIĞINI
AİHM YAPTI**

16

Maria Jesus Horta
**HİRİSTİYAN
BAYRAMLARI**

22

Mustafa Özel
**İKTİDAR İLE HAKİKAT
ARASINDAKİ AYDIN**

26

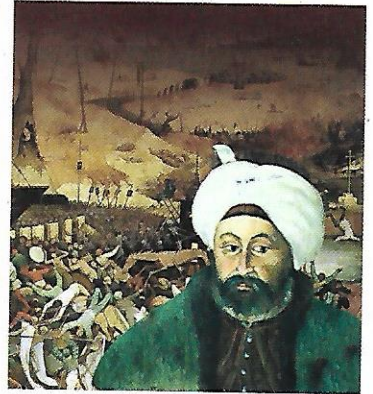
Mustafa Armağan
**TARİH'E
MUSTAFA ARMAĞAN
KALEMİNDEN BİR İMZA**

34

İNTİKAD

36

Fahameddin Başar
**MEHMET ALTAY
KÖYMEN**

**39 - DOSYA
OSMANLI KOLERAYI
BATI'DAN ÖNCE
KEŞFETMİŞTİ**

40

Ahmet Uçar
**ABDÜLHAMİD'İN ÖRNEK
MÜCADELESİ**

2

Derin
Tarih
Nisan
2020

Derin
Tarih

Nisan 2020
ISSN 2147-0553

İmtiyaz Sahibi
Kelebe Kitabevi Dergi
Yayın İlgili A.Ş. adına
Mustafa Albayrak

Genel Yayın Yönetmeni
Mustafa Armağan
Yayın Koordinatörü
Özlem Kocukeli Özbay

Yazı İşleri Şefi
Samet Tinas

Editor
Havva Akdağ

Yardımcı Editor
Mirza Mahmut Demir

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Burhan İstenci

Yayın Kurulu
Fahameddin Başar
Mustafa Budak, Mehmet
Fatih Can, Mehmet Çelik
Adnan Demircan, Mustafa
Kaçar, Avni Özgürel, Müfid
Yüksel

Danışma Kurulu
Ahmet Ağırakça

Ali Birinci, Uğur
Derman, D. Mehmet
Doğan, Ekrem
Buğra Ekinci
Mehmet Genç
Şinasi Gündüz
Muhammed Harb
Hüsvrev Hatemi

İsmail Kara
Aykut Kazancıgil
Muharrem Kesik
Mahmud Erol Kılıç, Heath
W. Lowry, Ümit Meriç,
Ramazan Şeşen

Kreatif Direktör
Harun Tan

Grafik-Tasarım
Metin Taha Yılmaz
Asistan Grafiker
Canan Aytaş

Çeviri
Z-Alp Çeviri (İngilizce)
Osmanlıca Eğitim ve
Kültür Dergisi
İbrahim Kapaklıkaya

Hıristiyan Bayramlarının Bilinmeyen Pagan Kökleri

16

Derin Tarih Nisan 2020

María Jesús Horta

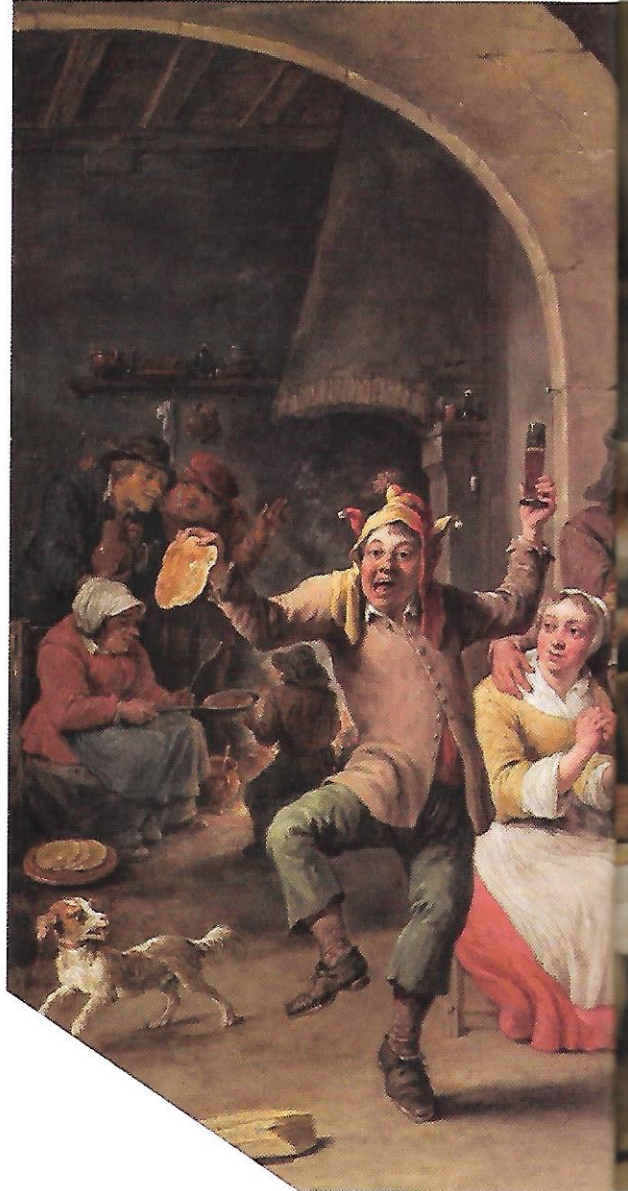
Doç. Dr.,
İstanbul Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Milano Fermanı ve Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nun resmî dini haline getirilmesinin ardından Kilise dinî takvimi düzenlemiş ve inanç açısından daha az "tehlikeli" bulunduğu bazı pagan unsurları halkın bu yeni dini kabullenmesini kolaylaştıracak bir yol olması nedeniyle kabul etmişti. Bu yüzden bugün kutlanan pek çok Hıristiyan bayramı, Hıristiyanlık onlara dinî bir gerekçe ve anlam yüklemeye çalışsa da esasen pagandır.

Çeviri:
Figen
Karaçay

İber yarımadası yüzyıllar boyunca (711-1492) politik ve kültürel olarak birbirinden farklılaşmış iki bölgenin varlığı sebebiyle Batı Avrupa'nın geri kalanından ayrı bir konumda kalmıştır: Bir yanda Endülüs, diğer yanda bir dizi Hıristiyan krallık. Bu durum Ortaçağ İspanyol tarihi ve kültürünün, diğer Batı ülkelerinden farklı şekilde gelişmesine yol açmıştır. Buna rağmen Hıristiyan krallıklara özgü bayramlar, Ortaçağ süresince hem İber yarımadasında, hem de Avrupa'nın diğer bölgelerinde ana özellikleri açısından aynıdır.

21. yüzyıl insanının çalışma saatleri az çok belirlidir, bu saatlerin dışında istediğimizi yapmakta özgürüz. Ayrıca dinlenme aralarımız olduğu gibi hastalık, doğum, aileyle ilgilenmek veya bürokratik işlerimizi halledilebilmek için izin talep etme imkânımız var. Bunun yanı sıra

belli sayıda ücretli tatil günü hakkımız ve boş vakitlerimizde eğlence faaliyetlerinde bulunma alışkanlıklarımız söz konusu. Bizler için bayramlar fazladan bir moladır. Ancak Ortaçağ toplumlarında çalışmak; tatili ya da izni olmayan, bırakın dinlenmeyi, neredeyse yemek veya uyumak için bile güç bela zaman ayrılan kesintisiz bir uğraştı. Nüfusun çoğu (çok küçük yaşlardan itibaren çocuklar dahil) hayatta kalabilmek için güneşin doğuşundan batışına kadar son derece kötü şartlarda, sıkı kontrol altında çalışıyorlardı. Dolayısıyla çalışılmayan bir gün, nadir ve çok değerliydi. Bu nedenle bayramlar Ortaçağ

insanı için çok değerliydi ve özlemle beklenirdi. Dinlenmenin yanında başka özellikleri de vardı bayramların. Öncelikle herkes için eğlence demektir. Yaş, cinsiyet ve sosyal sınıfa bakmaksızın oyunlar oynanır; yarışmalar, tiyatro ve pandomim gösterileri düzenlenir, halk ozanları sahne alırdı. İkinci olarak, bayramlarda herkes bir araya gelir; böylece sosyal bağlar ve kimliklerin güçlenmesi sağlanırken, hiyerarşi, sınıflar ve farklılıklar da belirginleşirdi. Bu bağlamda aile içi kutlamalar (vaftiz, düğün, cenaze) ve şehirlerdeki esnaf loncalarının kutlamaları önemli-

dir. Üçüncüsü, yönetici sınıf bayramları halka yeni ideolojileri empoze etmek veya mevcut olanı güçlendirmek amacıyla kullanmıştır. Bu durum her türlü kutlama için geçerli olmakla birlikte, en çok krallar veya yönetenlerle ilişkili olan (taç giyme törenleri, askerî zaferler, şehirlere resmî girişler, müjdeli haber kutlamaları, şövalyeler arasındaki turnuvalar) büyük resmî bayramlarda ortaya çıkar. Son olarak, bütün Ortaçağ boyunca bayramlar ekonomik takas için de ideal zamanlardı. Bayramlara sıklıkla eşlik eden panayı ve pazarlar bunu teşvik etmekteydi. Diğer yandan, böyle basit bir ekonomik faaliyet uğruna bayramların israfı yol açacağı düşünülebilir. Ancak unutmamalıyız ki bu israf görecelidir ve sadece birkaç günle sınırlıdır. Aynı zamanda Ortaçağ'da bolluk cennetle ilişkilendirildiği için bayramlar yoksunluğun etkilerini azaltmaya yardımcı olmaktadır.

Hıristiyanlık Güneş takvimini takip ediyordu. Bu nedenle dini bayramları, Neolitik çağdan bu yana birçok geleneksel bayramların kökeni olan, hava şartları ve mevsimin tarım ve hayvancılık işleriyle ilişkilendirmek mümkün olmuştur.

Nüfusun çoğunun okuryazar olmaması sebebiyle, bu kişiler yazılı takvimleri anlayamadıklarından, bayramlar çalışma dönemlerinde duraklar oluşturarak insanların zamanın akışının farkında olmasını sağlamıştır. Bu yolla kırsal kesimdeki her bir iş ve mevsim değişimi, halkın hayalinde belirli bir dini bayramla eşleşmiştir diyebiliriz. Bu özellik İslam dünyası için geçerli değildir, çünkü her yıl değişmekte olan miladi (ay) takvimi ile hava durumu ve tarımsal döngüyü ilişkilendirmek zordur.

Paskalya ve Hamsin yortusu gibi bazı dini bayramlar Hıristiyanlıkla ortaya çıkmışsa da diğer birçok bayram pagan kökenlidir; 24 Haziran Aziz Vaftizci Yahya bayramı gibi... Veya önceki dinlerin unsurlarını miras almıştır; Noel gibi... Hıristiyan bayramlarıyla ilgili önemli bir konu da, bu bayramların 4. yüzyıldan itibaren Kilise tarafından sabitlenmeleridir. Bu durum iki temel olaya dayanır: 313 yılında İmparator I. Konstantin'in Milano Fermanı ile Hıristiyanların dinlerini özgürce uygulamalarına izin vermesi ve 391 yılında İmparator I. Theodosius'un bütün pagan dinlerini yasaklayarak, Hıristiyanlığı Roma İmparatorluğu'nun resmî dini haline getirmesi. Bu andan

Romalıların 17-23 Ocak arasında, tanrı Saturn onuruna gerçekleştirdikleri pagan unsurlar içeren Saturnalia Festivali, Hıristiyan kültüründe Epifani Bayramı ile birleştirilmiştir. İngiltere'deki Epifani Bayramı kutlamalarını tasvir eden bir tablo (Ressam: David Teniers The Younger).

HIRİSTİYAN BAYRAMLARININ TARIM FAALİYETLERİYLE İLİŞKİSİ

Ortaçağ boyunca kutlanan, birçoğu bugün de devam eden, Hıristiyan bayramları ile bunların mevsimlik tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle ilişkisini şöyle sıralayabiliriz:

Noel (24 Aralık gecesi ve 25 Aralık): Hz. İsa'nın doğum günü / Kış gündönümünün başlaması ve zeytin toplama mevsimi.

Epifani (6 Ocak): Hz. İsa'ya üç müneccim secdesi / Güvercinlik bakımı, arı kovanında bal üretim zamanı, vb.

Aziz Anton bayramı (17 Ocak): Sürü hayvanlarının koruyucu azizi / Evcil hayvanları kutsama.

Karnaval ve Perhiz (Şubat - Mart): Oruç zamanı - Paskalyadan 40 gün öncesi boyunca / Önceki ekinden kalan mahsullerin bitim zamanı.

Aziz Yusuf bayramı (19 Mart): Marangozların koruyucu azizi / Toprağı sürme, yaz tohumları (buğday, arpa, çavdar, bakliyat) ekme, ağaç ve asma kütüğü budama zamanı.

Meryem Ana Beşaret bayramı (25 Mart): Meryem'e müjdenin verilmesi.

Kutsal Hafta: Hz. İsa'nın çilesi.

Paskalya (İlkbaharda ilk Pazar günü): Hz. İsa'nın dirilişinin bayramı.

Kutsal Haç günü (3 Mayıs): Haçın İmparator I. Konstantinos'un annesi Helena tarafından bulunuşu / Tabiatın ve toprağın yeniden canlanması.

Aziz Vaftizci Yahya bayramı (24 Haziran): Vaftizci Yahya'nın doğuşu / Yaz gündönümü, tahıl hasadı ve koyun kırkma zamanının başlangıcı.

Pentecote: Hamsin yortusu (Paskalyadan 50 gün sonra): Kutsal Teslis bayramı ve Kilise kuruluş bayramı / Saman toplama zamanı.

Korpus Kristi (Paskalyadan 60 gün sonra): Efkariyeti gizemi yortusu.

Aziz Yakup bayramı (25 Temmuz): Meyve toplama zamanı.

Meryem Ana bayramı (15 Ağustos): Meryem Ana'nın göğe yükselmesi / Hasat sonu şenlikleri.

Aziz Mikail bayramı (29 Eylül): Başmelek Mikail günü / Bağbozumu, toprağı sürme ve kış tohumları (yulaf, arpa, çavdar, darı) ekme zamanı.

Tüm Azizler bayramı (1 Kasım): Kestane ve şalgam, turp toplama zamanı.

Ölümler bayramı (2 Kasım): Tarım alanında çalışma dönem sonu, toprağın ölümü.

Aziz Martin bayramı (11 Kasım): Kış hazırlıkları; odun kesme ve toplama, iplik eğirmek, örmek, dokumak, vb.

itibaren Kilise dini takvimi düzenledi, sabitledi ve inanç açısından daha az "tehlikli" olan bazı pagan unsurları (yeni bir anlam yüklenen bazı eski törenler, şarkılar, yemekler...) halkın bu yeni dini kabullenmesini kolaylaştıracak bir yol olması nedeniyle kabul etti.

Hangi Noel, kimin Noel'i?

Resmî bayramlar yüzyıllar boyunca değişkenlik göstermiştir. Ancak genel olarak Pazar günü kutlanır, Paskalya ve Noel ise yıl boyunca fazladan birkaç güne yayılırdı. Hıristiyanlığın başlangıcından itibaren Pazar'ı "Tanrı'nın günü", yani Tanrı'ya adanmış gün kabul edildi. Bu yüzden Pazar günleri bütün cemaat ayın için en güzel giysilerini giymiş şekilde kiliselerde buluşurdu.

İncil'e göre Tanrı dünyayı altı günde yaratmış, yedinci günde dinlenmiştir. Buradan yola çıkarak Pazar günü çalışmayan, dinlenmeye adanmış gün kabul edilirdi. Ailelerin ve arkadaşların birlikte yemek yemeleri, gezintiye çıkmaları veya eğlenceli faaliyetler için bir araya gelmeleri alışılmış bir durumdu. Ancak Ortaçağ'a özgü toplumda, çalışmayı bırakmak gibi bir durum söz konusu değildi. Kırsal alanda birçok iş haftanın her günü çalışmayı gerektirmekteydi (özellikle tohum ekme veya hasat zamanlarında). Aynı şey hayvancılıkla uğraşanlar için de geçerliydi (hayvanlara yem vermek, onları sağlamak, vb.). Ayrıca şehirlerde de başka bir güne bırakılmayacak işler veya işi bırakmaları mümkün olmayan insanlar vardı. Bu nedenle dini otoriteler, var olan yasaklamalara rağmen, birçok insanın Pazar günleri çalışmasını kabul etmişlerdir. Hıristiyan Krallıklar döneminde İspanya'da, Hıristiyan olmayanların

Hıristiyanların 6 Ocak'ta pişirip yedikleri, meyve şekerleri ve kıyılmış bademle süslenmiş *roscón de Reyes* (kralların çöreği) muhtemelen Romalıların Saturnalia sırasında halka ve kölelere dağıttıkları incir, hurma ve ballı çöreklerle ilişkilidir.

25 Mart'ta Beşaret Bayramı olarak kutlanan gün, Hz. Meryem'e Hz. İsa'nın doğumunun Cebrail aracılığıyla önceden müjdelenmesi hadisesine dayanır. Leonardo Da Vinci "Beşaret" adlı tablosunda bu anı tasvir etmiş.

(Musevi ve Müslümanlar) bu günlerde evlerinin içinde, insanlardan uzakta çalışmalarına izin verilmiştir. Hıristiyanların kutladıkları bayramların önemli bir kısmı, her ne kadar dinî görünseler de, gerçekte Hıristiyanlıktan, geleneklerden ve Eskiçağ'dan gelen çeşitli unsurların karışımıydı. Belki de değişik geleneklerin sentezine en iyi örnek, Hıristiyanların Hz. İsa'nın doğuşunu kutladıkları Noel'dir. Paskalya ve Noel en önemli iki Hıristiyan bayramıdır; ancak Türkiye'de Noel, dinî olmayan, farklı geleneklerden gelen ve Güneş yılının değişiminin kutlandığı 31 Aralık günü ile karıştırılmaktadır.

Her ne kadar Hz. İsa'nın baharın sonlarına doğru (veya yazın) doğduğu düşünülse de, Hıristiyanlığın ilk yüzyıllarında Noel 6 Ocak tarihinde kutlanmaktaydı. Ancak 3. yüzyılın sonlarına doğru, birçok Doğu Hristiyan toplumu Noel'i 6 Ocak tarihinde kutlamayı sürdürürken, Roma İmparatorluğu'nun batı kesiminin kilisesi bu bayramı 25 Aralık'a taşımıştır. Bu değişikliğin asıl nedeni, Kilisenin yeni din ile eski dinlerin bayramlarını birleştirerek paganların yeni dine dönmelerini teşvik etmekte. 25 Aralık sadece kış gündönümüne yakın (birçok eski kültürde toprağın ve yeni yılın doğuşunu simgeler) bir gün değildir. Aynı zamanda Romalıların Sol Invictus'un (hiç yenil-

NOEL GELENEĞİ KABUL EDİLEN BİRÇOK ADET, ASLINDA, YIL DEĞİŞİMİ KUTLAMASI İÇİN YAPILAN BAYRAMLARA HAS UYGULAMALARDIR. BU YÜZDEN NOEL'DEN DAHA ÇOK 31 ARALIK VEYA 1 OCAK GÜNLERİNE AİTTİRLER VE HİRİSTİYANLIKLA HİÇBİR İLİŞKİLERİ YOKTUR.

meyen Güneş, yani Güneş Tanrı / İsa'dan önce 3. yüzyıldan itibaren tanrı Apollon ile tanrı Mitra ile özdeşleştirilmiştir) doğumunu kutladıkları bir tarihtir de. Dolayısıyla Noel birçok farklı kültürün geleneklerini alıp bunları Hıristiyanlıkla birleştirmiştir. Hemen hemen bütün kültürlerde ailedeki insanlara, özellikle çocuklara ve akrabalara hediyelerin sunulduğu bir veya birkaç gün vardır. Romalılar bunu 17-23 Ocak arasında, tanrı Satürn onuruna yapılan bir festival olan Saturnalia sırasında, Almanlar ve İskandinavlar ise kış gündönümünde yaparlardı. Bu halklar tanrı Odin'in iyileri ödüllendirmek ve

kötüleri cezalandırmak için 21 Aralık gecesi gökyüzüne çıktığına inanıyorlardı. Hıristiyanlık her iki geleneği alarak Noel ile değil ama 6 Ocak'ta kutlanan Epifani bayramı ile birleştirmiştir. O günde Hıristiyanlar Hz. İsa'nın üç müneccimin doğumundan kısa süre sonra onlardan üç hediye, yani altın, buhur ve mür aldığı ziyaret gününü yâd ederler. Bu ziyaretin sembolik bir anlamı vardır; çünkü müneccimler bütün insanlığı ve onun üç çağını (genç, yetişkin, yaşlı) temsil ederler ve bu üç hediye de Hz. İsa'nın üç özelliğine (kral, tanrısallık, ölümsüzlük) tekabül eder. Ortaçağ boyunca ve sonraki yüzyıllarda 6 Ocak'ta çocuklara hediyeler verilmeye devam edilmiştir. Günümüz İspanya'sında da, geleneksel olarak birbirimize hediyeler verdiğimiziz, el día de Reyes (üç kral günü) günü kutlanılmaktadır.

Çam ve şans oyunlarının kökeni

Çocukların başkahramanlara dönüştüğü 6 Aralık Aziz Nikola günü önemini, 4. yüzyılda Demre piskoposu olan ve hayatı boyunca çocuklara çok önem veren Aziz Nikola'dan alır. Aziz Nikola, yani çocukları seven, onlara yardım eden yaşlı adam geleneği Avrupa'da asırlardır var olan ve benzer özellikler taşıyan başka geleneksel figürler (yaşlılar, periler, cinler...) ile orta ve kuzey Avrupa'nın pagan dinlerinin

Domenikos Theotokopoulos 'El Greco'nun Pentecote'yi (Hamsin Yortusu) tasvir eden tablosundan bir kesit.

birçok ögesi 18. yüzyıla doğru Santa Claus (Noel Baba) dediğimiz, 24 Aralık'ı 25'e bağlayan gecede çocuklara hediyeler getirdiğine inanılan karakterde birleşmiştir. Noel ile karıştırılan, Hıristiyanlık kaynaklı olmayan bir başka gelenek de o güne özel bazı yemeklerin pişirilmesi. Örneğin 24 Aralık'ta yenilen aile yemeği veya 6 Ocak'ta yenilen roscón de Reyes (Kralların çöreği) yemeği gibi... Büyük bir simit (rosca) şeklindeki bu tatlı (12. yüzyıldan itibaren belgelenmiştir), meyve şekerleri ve kıyılmış badem ile süslenmiş bir çörektir. Muhtemelen Romalıların Saturnalia sırasında halka ve kölelere dağıttıkları incir, hurma ve ballı çöreklerle ilişkilidir. 3. yüzyıldan itibaren bu çöreklerin içine bir kuru bakla eklenmeye başlanmıştır. Bu kuru baklayı bulan kişi evde "bir günlük kral" ilan edilirdi. Günümüzdeki roscón de Reyes içinde de küçük bir sürpriz bulunur ve bunu bulan kişinin yeni başlayacak yılda şansının yaver gideceğine inanılır. Bunlara ek olarak, Noel'in kendi geleneği kabul edilen başka birçok adet, aslında, yıl değişimi kutlaması için yapılan bayramlara has uygulamalardır. Bu yüzden Noel'den daha çok 31 Aralık veya 1 Ocak günlerine aittirler ve Hıristiyanlık ile hiçbir ilişkileri yoktur. Bu gelenek-

ler arasında evlerde ve şehirlerde ışıklı süslemeler, ağaçlar, bahşiş verilmesi, talih oyunları ve şakalar yer alır. Almanlar ve İskandinavlar kış gündönümü gecesinde evlerinde yapraklarını dökmeyen bir ağacı süslerler ve üzerine ışıklar yerleştirirlerdi. Bu ağaç yeniden doğan dünyayı temsil eder; tepesi tanrıların, kökleri ise ölümlerin dünyasını simgelerdi. Işıklar da eve girecek kötü ruhlardan kaçınmak için yakılırdı; çünkü o gecede, bu dünyanın ve ölümlerin dünyasının arasındaki bağlantı kapısının açıldığı düşünülürdü. Bu "tehlikeli gece" fikri Romalılarda da mevcuttu. Ancak Hıristiyanlığın gelmesi ve Noel'in yerleşmesi ile yılın bu son günü gelecekte umut besleme vesilesi olan bir güne dönüştü.

Kış gündönümünde ruhlarla temas etmenin iyi talihe işaret etmesi ve geleceği bilmeye yardımcı olacağı inancı zaman içinde yılın son gecesinde talih oyunları (kartlar, zarlar...) oynanması gibi adetlere dönüşmüştür. Günümüzde bu eski düşünce biçimi birçok kültürde varlığını sürdürmekte, yılsonunda piyango çekilişleri yapılmakta, bazı şans oyunları oynanmaktadır.

Romalılarda yılın son gününde sadaka verme geleneği vardı. Aguinaldo denilen, küçük bahşişler veya hediyeler

vermekten müteşekkil olan bu gelenek de Noel'e taşınmış ve 14. yüzyıldan itibaren belgelenebilmiştir. Roma'dan miras, Saturnalia süresince şaka yapma geleneği de Ortaçağ boyunca sürerek şakalara adanan birkaç güne (26-28 Aralık) yerleşmiştir. İlk başlarda sadece bazı din adamları ve çocuklar arasında uygulanırken, sonraları herkes için geçerli olmuştur. Günümüz İspanya'sında şakalara adanan gün, 1 Nisan değil, 28 Aralık kabul edilmektedir.

Bunlarla birlikte Hıristiyanlık yeni gelenekler de getirmiştir. Villancicos (Hz. İsa'nın doğumundan söz eden tipik Noel şarkıları), belenler veya bu tarihlere özgü bazı dini tiyatro gösterileri bunlara örnektir. İlk belen 1223 yılında Aziz Assisili Francis tarafından yaratılmış olup Hz. İsa'yı, Bakire Meryem'i ve Aziz Yusuf'u doğum anında temsil eden küçük figürlerden oluşmaktaydı. *Belen* ismi, Filistin'de İsa'nın doğduğu köy olduğu düşünülen Bethlehem'den (Beytüllahim) gelmektedir. Bu gelenek diğer ülkelere de yayılmış ve küçük figürler artık Beytüllahim köyündeki insanları temsil etmeye başlamıştır. Noel dini tiyatrosuna gelince, büyük ihtimalde daha eski olmalarına rağmen, elimizde 12. yüzyıldan başlayarak var olduklarına dair deliller mevcut. O günlerden kalma bu özel tiyatro eserlerini sahneleme geleneği, Noel tatilinden önceki son ders gününde, çocukların dini ve laik temalarla küçük piyesler sahneledikleri ilkokullarda hâlâ sürmektedir. Sonuç olarak, birçok Hıristiyan bayramının kökeninin, bayramların dinlenmek, sosyal, ailevi ve dini birliktelikler oluşturmak için bir fırsat kabul edildiği Ortaçağ'dan geldiğini söyleyebiliriz. Ortaçağ'a özgü bayramlar Hıristiyanlık öncesi ve sonrası geleneklerde görülmektedir ancak nedenleri sadece dini olmayıp esasen tarımsal veya mevsimsel faaliyetlerdir. Bu yüzden Hıristiyanlık onlara bir gerekçe veya yeni bir dinî anlam yüklemeye çalışsa da esasen pagandırılar.

Dipnot:

1. Latince gelen diller haftanın yedinci gününü adlandırmak için Latince bir isim olan dominus'tan (İspanyolcadaki domingo gibi) türetilmiş terimleri kullanırlar. Bu kelime "ev sahibi, efendi" veya kıyasen "imparator" anlamına gelir. Kilisenin Latinceyi resmi dil olarak kabul etmesiyle beraber (Roma İmparatorluğu döneminde hakim dil olması nedeniyle) dominus Hıristiyanlar için "Tanrı" anlamını taşımaya başlamıştır.